

Media dövlətin söz dayacağıdır

Müəhəbbətimiz Azərbaycan Jurnalistlər Şəbəkəsi İctimai Birliyinin sədri, tanınmış telejurnalist Ayaz Mirzəyevdir.

– Bu il milli mətbuatımızın 150 illiyini qeyd edirik. Mətbuatımız öz yubiley ilində çəkisini, dəyərini, vacibliyini nə dərəcədə qoruyub saxlayıb?

– İlk növbədə sevinirəm ki, 150 illiyini qeyd etdiyimiz Azərbaycan mətbuatının əsgərləriyik. Haradan baxsaq, 20-25 ildir ki, jurnalistika ilə məşğuluq. İndi soruşurlar ki, Həsən bəy Zərdəbinin “Əkinçi”si ilə bağlı insanlara aşıladığı ideyalar hazırda nə dərəcədə qorunur. Həsən bəyin “Əkinçi”ni yaratmaqda bir əsas məqsədi cəmiyyəti maarifləndirmək idi. İndi cəmiyyəti maarifləndirməyin müxtəlif yolları var. O zaman qəzet idisə, indi saytlar, TV-lər, radiolar, sosial şəbəkələr hətta fərdi olaraq bloqerlər belə öz yazıları ilə izləyicilərinə nələrisə çatdırı bilirlər. Bu nə deməkdir? O deməkdir ki, Həsən bəy Zərdəbinin ideyaları, onun məqsədləri yaşayır. Onu siz yaşadırsınız, mən yaşadıram, bizim həmkarlarımız yaşadırlar. Hərəmiş bir formada yaşadıq. Xalqı maarifləndirməyin özü bunu yaşatmaqdır.

– Zərdəbinin əsas hədəfi əsasən maarifçilik idi. Bu gün isə cəmiyyətin əsas şikayəti əyləncə xəbərlərinə daha çox yer ayrılmasıdır...

– Bir az sadə formada izah etməyə çalışacağam. Bazar gedirsən, narın öz alıcısı, kartofun, soğanın öz alıcısı... Dediym odur ki, teleməkanda xəbərin öz alıcısı var. Amma bu bizə bir həyəcan təbili çala bilər ki, baxın, nisbət 51/49 deyil, 75/25-dir. Biz həmişə deyirik axı, mətbuat cəmiyyətin güzgüsüdür. Bu gün hamı istəyir ki, cəmiyyətimiz intellektli, təhsilli insanlarla zəngin, öz xalqını, gənclərini düşünən bir formada olsun. Bütün dünyanı maraqlandıran mövzular bizi də maraqlandırsın. Biz vakuumun içərisində deyilik ki, orada bizim qonşularımız olmasın, yalnız özümüz üçün yaşayaq.

Biz də bəşəriyyətin bir parçasıyıq və bəşəri maraqlandıran xəbərlərlə biz də maraqlanmalıyıq. Media bəşəriyyəti düşündürən məsələlərlə bağlı cəmiyyət arasında bir vasitə, bir platforma olmalıdır. Media nümayəndəsi onu araşdırmalı, öz düşüncə süzgecindən keçirməli və maraqlı formada öz cəmiyyətinə təqdim etməlidir. Bu baxımdan, media nümayəndəsinin missiyası böyükdür. Bayaq qeyd etdiyiniz balans media nümayəndəsi qorunmalıdır. Amma bu xəbər artıq var, o biri xəbər olmasın, məsələn, əyləncəyə yer ayrılmasın və s. kimi fikirlərə gəldikdə isə doğrusu əyləncə həmişə olub, olaçaq da. Çünki cəmiyyətdə ona tələbat var. Biz başqa növ ciddi xəbərlərə necə maraqlıyıqsa, əyləncəyə də maraqlı olan insanlar var. Amma bu doğrudur ki, balans qorunmalıdır. Bir fərdi məsuliyyət məsələsi var, bir də inzibati resurslarla məsuliyyət tələb etmək var. Şükürlər olsun ki, demokratik ölkədəyik, inzibati-senzura resursları yoxdur. Biz kiməsə deyə bilmərik ki, əyləncəli xəbəri yayımlama. Amma media vasitəsinin sahibi olan kəs əgər öz millətinin, xalqının gələcəyini düşünürsə bu balans qorunmalıdır. Bəli, bəlkə də o müəyyən vəsait də itirə bilər. Amma yenə də burada fərdi məsuliyyət ön plana çıxır.

– Ayaz bəy, rəqəmsal media bu gün sürətlə həyatımıza daxil olur. Əvəzində klassik mətbuat tənəzzül edirmiş kimi görünür. Necə etmək olar ki, klassik mətbuat öz varlığını qoruyub saxlaya bilsin.

– Bir dəfə həmkarlarımızdan biri çox maraqlı bir ifadə işlətmişdi. Çay öz məcrasını dəyişibse, amma oradan su axırsa deməli o davam edir. Klassik mətbuatla, rəqəmsallaşmanı da biz çox fərqləndirə bilərik. Amma mən həmişə ikisinin də dostlaşmasının tərəfdarı olmuşam. Başqa çıxış yolu da yoxdur. Deyirlər ki, kağız

sarılır. Söz ki saralmır. Klassik mətbuatın əlində olan onun sözüdür, güclü təhlil aparmasıdır. Bəli, artıq qəzet səhifələrindən müraciət eləmir öz auditoriyasına. Amma o başa düşməlidir ki, bu gün onun izləyicisi var. Amma izləyicisi başqa platformadan da onu izləyə bilər. Sosial şəbəkədən səhifələrindən, saytlardan, TV-dən. Biz bunu dünyanın ən aparıcı qəzetlərindən də görə bilərik. Onlar başa düşdülər ki, axına qarşı dayana bilməzlər, axına ancaq qoşula bilərlər. Bəs necə dostlaşdılar? Özlərinin saytlarını yaratdılar, sosial şəbəkə səhifələrini yaratdılar. Yenə də izləyicilər müəlliflərin məqalələrini həmin platformalardan oxuyurlar. Yəni dəyişən sadəcə vasitələr, platformalar oldu. Mətbuat ilk növbədə müasir, çevik və etibarlı olmalıdır. Çeviklik dəyişən zərurətlərə adaptasiya etməli, müasir olmalıdır. Necə ki, biz hazırda “Xalq qəzeti”nin redaksiyasındayıq. Halbuki TV-də əyləşmişik. Və etibarlılıq şərtidir. Sən müasir də, çevik də ola bilərsən. Amma yaydığın xəbərlər dəqiq olmasa, sən bu bazarda nüfuzlu ola bilməzsən.

– Media savadlılığına sizin baxışınız maraqlıdır...

– Mən dəfələrlə media savadlılığı ilə əlaqədar həm Audovizual Şuranın, eyni zamanda Media Agentliyinin tədbirlərində iştirak etmişəm. Mənə elə gəlir ki, media savadlılığı artıq seçim deyil, zərurətdir. Yəni burada söhbət jurnalistin özünün də media savadlılığından, həm də oxucudan gedir. Jurnalist dəyişən dövrdə müasir çağırışları izləməlidir. Çağırış odur ki, əvvəlki kimi artıq jurnalist xəbəri tapmır. Xəbər onu hər yerdə təqib edir. Vaxt var idi ki, biz xəbər axtarırdıq. Gedirdik soruşurduq, zəng edirdik, axtarırdıq. xəbərdən xəbər çıxarırdıq. İndi isə xəbər özü bizi tapır. Bildirişlər gəlir telefonumuza. Sosial şəbəkədə demək olar ki, hər kəs passiv və ya aktiv formada çəkilişlər edib paylaşır, yazır. Yəni biz başa düşməliyik ki, hazırda xəbər bolluğunun içindəyik. Amma bu bolluğu da çeşitləmək lazımdır. Biz ayırd etməliyik. Bunların böyük bir əksəriyyəti əsassız xəbərlərdir. Və bunu həyata keçirmək üçün bizdə media savadlılığı olmalıdır. Biz yalan xəbərlə doğrunu fərqləndirməyi bacarmalıyıq. Bunun üçün təkcə jurnalistika təhsilimiz kifayət eləmir, fərqli-fərqli mütaliələr mərhələsi keçməliyik. Təkcə bizim sadə, ibtidai təhsilimiz buna kifayət eləmir. Jurnalist hər gün mütaliə etməlidir, özü-öz üzərində işləməli, xarici mənbələri oxumalıdır və s.

Burada bir başqa məqam da var. Məsələn bizim üçün bunu

ayırd etmək çox rahatdır. Çünki bizim təcrübəmiz var. Amma izləyicilərin hamısı bunu ayırd edə bilmir. Mən Finlandiyada bu mövzuda təlimdə oldum və maraqlı təcrübəyə şahidlik etdim. Orada orta sinifdən uşaqlara media savadlılığından dərslər keçilir. Təsəvvür edirsinizmi? Ona görə də Finlandiya feyk xəbərlərin olmadığı və ya ən az yayıldığı olan ölkələr siyahısındadır. Səbəb sadədir, insanlar maarifləndirilir.

Çin filosofu Konfutsinin bir sözü var. Əgər sən bir dəhlizlə gedirsənsə və bir otağa daxil olmusansa, daxil olduğun otaqda kılardan ən savadlısı sənsənsə deməli, sən yanlış otağa daxil olmusan. Bu çox dərin bir fikirdir. Yəni sən həmişə özündən daha savadlı, daha məlumatlı olan insanların olduğu otağa daxil olmalısan. Burada mənim-mənəmlik çox böyük maneədir. Gərək bu məsələdə olduqca təvazökar olasan ki, inkişaf edə biləsən.

– Yeniləşən və dəyişən meyarlar fonunda jurnalistikamız 4-cü hakimiyyət statusuna adekvatdırmı?

– Vaxt var idi, məşhur bir qəzet müxbirinə ona medianın gücü ilə bağlı bir sual vermişdilər. O demişdi ki, ötən əsrin 60-cı illərində istənilən qəzetlə dünyaya açılan pəncərəni bağlamaq olardı. Yəni dedi ki, o idi ki, sən dünyaya baxmaq istəyirsən, amma qarşında olan bir qəzetdə nə yazılıbsa bax o həqiqətdir. Artıq elə deyil. Dövr dəyişib, mətbuat vasitələri çoxdur. Sanballı media nümunələrimiz də var. Media həm də rəy formalaşdırır. Bu, gücdür. Media sahəsində olan adam fəhlə ilə fəhlə, alimlə alim olmalıdır. Əsl media nümayəndəsi psixoloq, filosofla qismən də olsa danışa bilməlidir, siyasəti, iqtisadiyyatı bilməlidir. Biz müəhəbbəyə gəndə qarşı tərəfə suallarımızı bu biliklərimizə güvənərək veririk, bundan müsbət mənada istifadə edirik.

Əslində, jurnalist peşəsi çox universal peşədir. Bu işə yaxşı yiyələnən insan gələcəkdə parlamentdə də seçilə bilər, dövlət qurumunda rəhbər vəzifədə də işləyə bilər. Çünki onun çoxşaxəli informasiyası vardır. Medianın güc olub-olmamasına gəldikdə isə, əlbəttə gücdür. İnsanlar başa düşür ki, jurnalistika cəmiyyətin gələcəyinin güzgüsüdür. Media olmasa həmin cəmiyyət necə inkişaf edə bilər. Həmin cəmiyyət mediasız degradasiya olunar. Əgər bir dövlətin mediası güclüdirsə, elə o dövlətin özü də güclüdür.

Müəhəbbəni qələmə aldı:
Anar TURAN
XQ